herpy

SKILPADDER

Common Map Turtle

Graptemys geographica

Graptemys geographica er en dagaktiv, svært sky vannskilpadde fra store elver og innsjøer i det nordøstlige Nord-Amerika. Skjoldet har et nett av gule linjer som konturene på et kart. Hunnen blir opptil 27 cm og er langt større enn hannen. Arten krever et stort, rent og oksygenrikt vannkar med solplass og UVB, tåler dårlig vannkvalitet dårlig og passer best for erfarne holdere.

Familie: Emydidae Tidligere navn: *Testudo geographica; Emys geographica; Malaclemys geographica*

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**10-27 cm** total lengde inkl. hale
Vekt	**150-2 500 g**
Levealder	**30-35 år**
Aktiv	**Om dagen**
Levevis	**Semiakvatisk**
Biotop	**Våtmark**
Vanskelighetsgrad	**Erfaren**

STELL

Min. terrarium	**150 × 75 × 70 cm** L × B × H for 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**24-28 °C**
Varmeplass	**35-40 °C**
Temperatur, natt	**18-22 °C**
Luftfuktighet	**50-80 %**
Vann	**Akvaterrarium** dybde 30-40 cm
Vanntemperatur	**22-26 °C**
UVB	**Nødvendig** Ferguson-sone 3
Vinterhvile	**4-6 °C** 8-12 uker
Kosthold	**Insekter, ferdigfôr, planter, virveldyr og mark/snegler**
Holdes	**Alene eller i gruppe**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Kjønnsmoden	**120-168 mnd.**
Kullstørrelse	**6-20 egg**
Kull per år	**1-2**
Inkubasjon	**50-70 dager** ved 26-30 °C

VERN OG PAPIRER

CITES	**Liste III**
EU-vedlegg	**Vedlegg C**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Graptemys geographica er en mellomstor ferskvannsskilpadde i familien Emydidae, oppkalt etter tegningen på ryggskjoldet: tynne linjer i gult, lysebrunt eller oransje med mørke kanter, som ligner høydekurver på et kart. Resten av ryggskjoldet er olivengrønt til gråbrunt. Tegningen falmer med alderen, og hos gamle dyr ses den ofte bare når skjoldet er vått. Ryggskjoldet (carapax) er bredt og strømlinjeformet med en lav kjøl langs midten og en sagtakket bakdel. Buskjoldet er gulaktig og har hos unge dyr en mørk tegning langs sømmene, som falmer, så mange voksne er helt uten mønster. Hode, hals, bein og hale er mørkegrønne med tynne gule striper, og bak hvert øye sitter en oval eller trekantet gul flekk.

Alle mål i teksten er skjoldlengden. Kjønnene er svært forskjellige i størrelse: hunnene er 18-27 cm og veier omtrent 0,7-2,5 kg, hannene er 10-16 cm og veier 150-400 g. Hunnen har et markant bredere hode med kraftige kjever, som passer til føden hennes av muslinger og snegler. Hannen har et smalere skjold med en tydeligere kjøl, et smalere hode og en lengre, tykkere hale, og kloakkåpningen hans ligger bak skjoldets bakkant. Unge dyr har en tydelig kjøl og er ved klekkingen omtrent 25 mm.

G. geographica har ingen underarter. Den ligner andre arter i slekten, for eksempel *Graptemys pseudogeographica*, og forveksles ofte med dem i handelen.

Arten er blant de mest sky skilpaddene i fangenskap. Den glir i vannet ved den minste forstyrrelse, soler seg i grupper og er et dyr å se på, ikke å håndtere. Den tåler dårlige forhold dårligere enn de fleste andre vannskilpadder, og de fleste problemer skyldes vannkvalitet og stress. Levealderen i fangenskap er ikke sikkert kjent, men nære slektninger blir over 30 år.

Utbredelse og leveområde

Graptemys geographica lever i det østlige og sentrale Nord-Amerika. Mot nord finnes den i det sørlige Quebec og Ontario og i det nordvestlige Vermont, hvor den hører til St. Lawrence-elvens nedbørfelt. Området strekker seg vestover gjennom Great Lakes-regionen til det sørlige Wisconsin og det østlige Minnesota og Iowa, og sørover gjennom Illinois, Indiana, Ohio, Kentucky og Tennessee til det nordlige Alabama og det nordvestlige Georgia, med bestander i Missouri, det østlige Kansas, det nordøstlige Oklahoma og Arkansas. Øst for Appalachene finnes den i Susquehanna- og Delaware-elvens nedbørfelt i Pennsylvania, Maryland og New York, og det er isolerte bestander i New Jersey og i det nordøstlige Mississippi.

En liten bestand i Tsjekkia stammer fra rømte eller utsatte dyr og er ikke en del av artens naturlige utbredelse.

Arten er ikke truet på verdensplan. Lokalt trues den av ødelagte leveområder langs elvebredder, dårligere vannkvalitet, trafikk på land, motorbåter og innsamling til dyrehandel. I Ontario regnes den som en art som krever særlig oppmerksomhet.

> **Naturlig utbredelse:** Canada og USA.

LEVEOMRÅDE

Graptemys geographica lever i store elver og innsjøer med klart, oksygenrikt vann og rikelig vannplantevekst. I den nordlige delen av utbredelsesområdet finnes den i de store elvene og innsjøene, mot sør og vest oftere i mindre, steinete elver og bekker. Den sees oftere i elver enn i dammer. Viktig er falne trær, steiner og sandbanker, der dyrene kan sole seg med fritt utsyn og hoppe i vannet med en gang hvis noe forstyrrer.

Dyrene soler seg mange timer om dagen, ofte i store grupper, noen steder stablet oppå hverandre, og de blir ofte liggende ved overflaten under flytende planter med bare hodet over vannet. Aktiviteten varer fra våren til høsten. Fra november til april er arten i dvale under vann på bunnen av dype, rolige elvestrekninger eller under steiner og tømmerstokker, ofte flere dyr sammen. Dyrene trekker ikke pusten ved overflaten i dvalen, men tar opp oksygen fra vannet, så overvintringsstedet må være oksygenrikt og isfritt nederst.

Føden er animalsk: hunnene tar mest muslinger, snegler og insekter, hannene og de unge insekter, små krepsdyr og mindre snegler. Der innførte muslinger som *Dreissena polymorpha* og *Corbicula fluminea* er tallrike, kan de bli hunnenes viktigste føde. Dyrene spiser alltid i vannet. Arten er sky og krever en bred, uforstyrret vannkant.

Les mer: Vinterdvale og årstider

Stell

TERRARIET

Det finnes bare begrenset kunnskap om stell av *Graptemys geographica*, fordi arten er sjelden i fangenskap og vanskelig å holde. Tallene bygger derfor på artens leveområde og på stellet av den nært beslektede *Graptemys pseudogeographica* og av *Trachemys scripta*; det gjelder særlig UVB og vanntemperatur.

Arten holdes i et stort akvarium, et lukket kar eller en lukket utendørs dam, ikke i et vanlig terrarium. Karet må være minst fem ganger så langt som skjoldet og halvparten så bredt som det er langt, og landdelen regnes med i bunnarealet. Et kar på 150 × 75 × 70 cm er minstemålet for en voksen hunn og gir en vanndel på 110 × 75 cm med 40 cm vann (omtrent 330

liter), en landdel på 40 × 75 cm og en kant på 30 cm over vannet. En hann klarer seg med 80 × 40 cm. Vanndybden er minst 30 cm for voksne, og dypere er bedre, fordi arten søker trygghet på dypt vann. Unger kan holdes i grunnere vann, men vokser raskt.

Arten foretrekker strøm, så vannet må beveges kraftig av et stort filter. Kar med ugjennomsiktige sider gjør dyret tryggere og reduserer svømming frem og tilbake langs glasset. Gi skjul i vannet i form av røtter, steiner og stammer, og plasser dem slik at dyret kan trekke seg tilbake.

Landdelen må være stor nok til at dyret kan komme helt opp av vannet og tørke helt. Bygg den som en hylle eller strandkant med en ru rampe. Solplassen skal ligge i den ene enden, uten forstyrrelser og gjerne med fritt utsyn. En hun som skal legge egg, må ha en kasse med fuktig sand eller jord.

Arten kan holdes alene eller i en liten gruppe av like store dyr, men flere dyr krever et kar som er minst 50 % større, og flere solplasser. Oppsettet må være rømningssikkert. En utendørs dam fra vår til høst er en god sommerbolig hvis den er lukket med gjerde som går ned i jorden, og nett over toppen mot rovdyr.

Les mer: Lys og UVB Les mer: Varme og temperatur

TEMPERATUR

Overflaten på solplassen skal være 35-40 °C, målt med et IR-termometer et par timer etter at lampene er tent. Bruk halogenlamper eller varmespotter i kupler med keramisk sokkel, og sett varmelampen tett ved UVB-røret. Luften i rommet skal være 24-28 °C om dagen og 18-22 °C om natten. Lampene slukkes om natten.

Vannet skal være 22-26 °C hos voksne og 26-28 °C hos unger. Arten kommer fra et kjølig klima, så vannet skal ikke være varmere enn dette. Bruk en vannvarmer med plastskjerm og termostat, og mål vannet med et digitalt termometer.

Vinterhvile: I naturen er arten i dvale under vann fra november til april, og hvilen hører til artens rytme. Dyr som holdes i en lukket utendørs dam med en dyp del på minst 100 cm, kan overvintre i dammen, forutsatt at vannet holdes oksygenrikt, at en luftstein eller en pumpe holder et område isfritt, og at isen aldri brytes opp. Innendørs er en kontrollert vinterhvile mulig for friske, godt nærte voksne dyr etter en dyrlegesjekk. Lyset forkortes, varmen senkes og fôret reduseres gradvis over noen uker, og tarmen må være tom før temperaturen kommer under 10 °C. Deretter overvintrer dyret mørkt i et kar med så mye vann at skjoldet akkurat er dekket, og med løv som skjul, ved 4-6 °C i 8-12 uker, i et frostfritt rom. Dyret flyttes aldri midt i forløpet inn i varmen. Vei dyret underveis. Er du i tvil, hold det våkent og fôret hele vinteren.

LUFTFUKTIGHET OG VANN

Luftfuktigheten betyr lite for en vannskilpadde; 50-80 % i rommet er passende. Det avgjørende er vannets renhet, fordi arten er følsom for dårlig vann: bare rent og oksygenrikt vann holder den frisk, og urent vann gir infeksjoner i skjoldet.

Dyret avgir avføringen i vannet. Bruk et kraftig filter, og skift omtrent 30 % av vannet hver 1.-2. uke; filteret alene er ikke nok. Fjern fôrrester med et nett etter fôring. Fôring i et separat kar holder hovedkaret renere.

VANN OG VANNKVALITET

Vannet er dyrets oppholdssted, så det må være dypt, rent, oksygenrikt og i bevegelse. Vanndybden er 30-40 cm for voksne dyr, og temperaturen er 22-26 °C (se Temperatur). Unger kan holdes i lavere vann, 10-15 cm, men de vokser raskt.

Filteret må være kraftig, helst et utvendig tønnefilter beregnet for minst 2-3 ganger vannmengden, med både mekanisk og biologisk filtrering. Undergrunnsfiltre, innvendige filtre og små filtre til fisk er ikke egnet for et voksent dyr. Rens filteret regelmessig i vann fra karet og ikke fra kranen, slik at bakteriene bevares. Bruk en vannbehandling mot klor. Alt elektrisk utstyr ved vannet må sitte bak en jordfeilbryter.

LYS OG UVB

UVB er en nødvendighet: arten er dagaktiv og soler seg mange timer om dagen, og sone 3 passer. Bruk et T5 HO-rør med 5-6 % UVB i en reflektor som dekker en stor del av solplassen, med omtrent 30 cm fra røret til dyrets rygg. Glass og plast stopper UVB helt, og tett nett stopper en stor del. Rørets effekt faller med tiden, så skift det etter produsentens anvisning, senest etter ett år.

Suppler med en kraftig dagslyslampe. Lyset skal være tent omtrent 12 timer i døgnet, mer om sommeren og mindre om vinteren. Utendørs i en dam er ekstra lys ikke nødvendig. Bruk aldri farget lys.

FÔRING

Graptemys geographica er altetende, men tar mest animalsk føde, og den spiser bare i vannet. Hunnene har brede kjever til å knuse snegler og muslinger og tar også krabber; hannene og de unge tar mest insekter, små krepsdyr og mindre snegler. Det er lett å overfôre arten: for mye protein gir rask vekst, fedme og et pyramideformet skjold.

Grunnlaget kan være pellets til vannskilpadder, supplert med snegler med skall, reker, ferskvannskreps, meitemark, kakerlakker, sirisser og små levendefødende fisk som guppy og platy. Hunnene må få anledning til å knuse større bytte som snegler. Unngå feit fisk. Grønt som andemat, vannpest, løvetann og endivie gis jevnlig; legg det i vannet. Frukt er bare en tilfeldig godbit.

Unger fôres hver dag. Voksne fôres 2-3 ganger i uken. Gi bare det dyret kan ete på 4-5 minutter. Fôring i et separat kar holder vannet renere. Ha en sepiaskall tilgjengelig som kalkkilde, og fjern først den harde baksiden.

Les mer: Fôrdyr: hold og avl

ATFERD OG HÅNDTERING

Graptemys geographica er svært sky og dykker ved den minste forstyrrelse, så karet må stå rolig, uten trafikk forbi, og med ugjennomsiktige sider eller en bakgrunn. Arten er ikke et dyr til håndtering: den blir lett stresset og kan bite når den føler seg truet. Fôring med pinsett er den mildeste kontakten. Hvis dyret må løftes, ta det nedenfra med begge hender, og hold fingrene unna hodet. Vask hendene før og etter, og la ikke barn under 5 år håndtere dyret.

Dyrene soler seg gjerne sammen, og arten kan holdes alene eller i en liten gruppe av like store dyr. Dyr av svært forskjellig størrelse gir kamp om solplassen og fôret, og en stor hun kan presse en mindre hann. Et dyr som svømmer frem og tilbake langs glasset, har ofte for lite plass eller ikke noe skjul.

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Hannen er 10-16 cm og har et smalere hode, en lengre og tykkere hale, og kloakkåpningen sitter bak skjoldets bakkant. Hunnen er langt større med bredere hode. Hunnene blir kjønnsmodne etter mer enn 10 år, i naturen omtrent 14 år; i fangenskap går det raskere ved rikelig føde, men en hun må være fullt utvokst før hun brukes til avl. Hannene modnes tidligere og som mindre dyr; alderen deres er ikke dokumentert.

PARRING

Arten parer seg i naturen om våren og om høsten, mest på dypt vann. Hannen innleder med å tromme med forklørne mot hunnens hode. Gi hunnen plass og skjul, slik at hun kan komme unna en pågående hann. Til avl bør dyrene ha en vinterhvile, siden arten kommer fra et område med kalde vintre.

EGGLEGGING OG KULL

Hunnen legger 6-20 egg per kull og ett eller to kull i året. Eggleggingen skjer fra mai til juli. Hun graver et hull med bakbeina i åpen, godt drenert sand eller jord i full sol, legger eggene og dekker dem. De siste ukene før leggingen oppholder hun seg mindre i vannet og leter etter et sted å grave. Gi hunnen en kasse med fuktig sand eller jord på landdelen, også når hun er alene.

INKUBASJON

Eggene er ovale og omtrent 32 mm lange, og skallet er lærlignende. Inkubasjonen varer 50-70 dager. Kjønnet avhenger av temperaturen: ved 25 °C kommer det mest hanner, og ved 30-35 °C mest hunner; en rugetemperatur på 26-30 °C gir blandede kull. Eggene flyttes forsiktig, uten å vendes, til en rugemaskin med et fuktig, men ikke vått underlag. Ungene klekkes oftest i august og september, og unger fra sene kull kan bli i reiret over vinteren.

OPPDRETT AV UNGER

Ungene klarer seg selv fra klekkingen; foreldrene passer verken egg eller unger. De er omtrent 25 mm, har et rundt gråbrunt skjold med en tydelig kjøl og lysere tegning enn voksne. Unger må ha lavt vann, 10-15 cm, varmt vann på 26-28 °C hele døgnet, rikelig med skjul, en solplass de lett kan klatre opp på, UVB og animalsk føde hver dag sammen med grønt. Holdes flere unger sammen, må de være like store, og alle må få fôr.

Helse og vanlige feil

Arten er følsom for dårlig vann og stress, så de fleste problemer skyldes stellet. Vei og mål dyret 1-2 ganger i måneden og før en loggbok over vekt, appetitt og adferd; vekttap er ofte det første tegnet på sykdom.

- Sopp- og bakterieinfeksjoner i skjoldet: grå eller bløte flekker som brer seg, ved urent vann eller for lite UVB. Krever dyrlege og utbedring av vann og lys.
- Skittent og oksygenfattig vann, som er den vanligste årsaken til sykdom.
- Kalkmangel og sykdommer i knokler og skjold ved for lite UVB eller kalk.
- Pyramidevekst og fedme ved for mye protein og for hyppig fôring.
- Stress ved forstyrrelser, for lite skjul eller for lite plass, slik at dyret slutter å ete.

Alle krypdyr kan være symptomfrie bærere av *Salmonella*. Vask hendene før og etter kontakt med dyret, vannet og utstyret. Etter et bitt skal såret skylles under rennende vann i omtrent fem minutter og rengjøres. Søk dyrlege med erfaring i krypdyr hvis dyret går ned i vekt, ikke spiser, har åpen munn, hovne øyne eller svømmer skjevt.

Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd Les mer: Karantene og hygiene

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.